

A drogepidemiológia és drogprevenció aktuális helyzete szakirodalmi áttekintés keretében – fókuszban Magyarország

*Danku Nóra^{1,2}, Kerner Ágnes^{1,2}, Elmer Diána^{1,2},
Németh Noémi^{1,2}, Boncz Imre¹*

¹Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar Egészségbiztosítási Intézet

²Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar Egészségtudományi Doktori Iskola

Összefoglalás

A drogfogyasztás népegészségügyi, szociális és bűnügyi jelentőségéből fakadóan a drogok jelentős társadalmi problémát jelentenek. 2015-ben a Világ népességének tiltott szerhasználata negyedmilliárd főt érintett. Világszerte a cannabis tekinthető a legelterjedtebb drognak. Hazánkban a 18-64 éves népesség mintegy 10%-a, a 18-34 éves fiatal felnőtt populáció pedig csaknem 18%-a fogyasztott az élete során valamilyen tiltott kábítószerrel. A drogfogyasztás a fiatal populációban sem csak szórványosan van jelen. Egy 2015-ös felmérés alapján a megkérdezett magyar diákok mintegy 27%-a vallotta, hogy fogyasztott már életében valamilyen tiltott vagy legális drogot. Az iskola a drogmegelőzés egyik kitüntetett színtere és bizonyítottan hatékony iskolai drogprevenációs programok szükségesek, mivel ezek segítenek a drogfogyasztásból adódó társadalmi jelentőséget csökkenteni. Magyarországon sok drogprevenációs program működik, azonban eredményességükről, hatékonyságukról igen kevés információval rendelkezünk, amelyek kulcsfontosságúak lennének a prevenációs színtér összes szereplőjének. Hazánkban a 2013-ban bevezetett szakmai ajánlási rendszer ellenére megoldatlan a prevenációs programok teljes körű minőségbiztosítása, holott nélkülözhetetlen lenne a rendszer kidolgozása és az, hogy kizárólag megfelelő szakmai ajánlást birtokló és folyamatosan monitorozott prevenációs programok valósulhassanak meg a piacon.

Kulcsszavak: drogepidemiológia, drogprevenáció, prevenációs program, iskola

Literature review on the current situation of drug epidemiology and drug prevention – focus on Hungary

Summary

Follow from hygienic, social and criminal significance of taking drugs, drugs mean significant social issue. In 2015 250 million people were affected by illegal product in the world. Cannabis is the most popular drug worldwide. In Hungary, 10 % of generation between 18 and 64 years has taken some kind of illegal drug. Almost 18% of young adult population between 18 and 64 years has ever tried some kind of drug. Drug taking habit is not just sparse among the young population either. According to a 2015 made survey, 27% of surveyed hungarian students claimed, that they had taken some kind of legal or illegal drug. School is a major scene of drug prevention, so there is a need of effective- proved drug prevention programs, because they possibly help to reduce social effects caused by drugs. There are a lot of drug preventional program running in Hungary, but there are little information about their efficiency, however that would be crucial for all the members of the prevention scene. In spite of the technical proposal have been introduced since 2013 in Hungary, overall quality assurance for preventional programs is still not a common phenomenon. It would be a must in the future, that only proper vocational-, and continuously monitored programs would be allowed to run on the market.

Keywords: drug epidemiology, drug prevention, prevention program, school

Irodalom

1. Demetrovics Zs. Az addiktológia alapjai I. Budapest - Eötvös Kiadó **2007**; 31.
2. United Nations Office on Drugs and Crime. World Drug Report 2017. United Nations publication **2017**; 9-11.
3. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. European Drug Report 2017: Trends and Developments. Luxembourg - Publications Office of the European Union **2017**; 42-43, 63-64.
4. European Monitoring Centre on Drugs and Drug Addiction. ESPAD Report 2015: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs. Luxembourg - Publications Office of the European Union **2016**; 84-87.
5. Nemzeti Drog Fókuszpont. 2017-es éves jelentés (2016-os adatok) az EMCDDA számára. „MAGYARORSZÁG”. **2017**; 19-20, 62, 65, 98-101, 125, 134.
6. Elekes Zs. Európai iskolavizsgálat az alkohol- és egyéb drogfogyasztási szokásokról - 2015. Magyarországi eredmények. Budapest - Budapesti Corvinus Egyetem **2016**; 18, 57-58, 73, 144-145.
7. Endrei D., Molics B., Agoston I. Multicriteria decision analysis in the reimbursement of new medical technologies: real-world experiences from Hungary. Value Health. **2014**; Jun; 17(4):487-9.
8. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Drug treatment expenditure: a methodological overview. Luxembourg - Publications Office of the European Union **2017**; 179-188.
9. Lievens D., Vander Laenen F., Christiaens J. Public spending for illegal drug and alcohol treatment in hospitals: an EU cross-country comparison. Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy. **2014**; 9: 26.
10. Ádány R. Megelőző orvostan és népegészségtan. Budapest – Medicina **2011**; 19.
11. United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention. Demand Reduction. A Glossary of Terms. United Nations Publication **2000**; 58.
12. Bús T. Iskolai prevenció. In: Bíró J. szerk. Biopolitika – Drogprevenció. Budapest – L'Harmattan **2006**; 107-108.
13. Kelemen G. Prevenciók lehetőségei a drogrehabilitációban. In: Buda B. szerk. Drogok, drogprevenció, ifjúsági problémák, intézményi szerepzavarok. Budapest – Nemzeti Drogmegelőzési Intézet **2002**; 71-72.
14. Vajda R., Juhász K., Endrei D. Clinical and health policy experiences with HPV prevalence within the Hungarian organized cervical cancer screening program. J Gynecol Oncol. **2018**; May;29(3):e45.
15. Kívés Z., Juhász K., Csákvári T., Ágoston I., Endrei D. Cancer screening policy in Hungary. Int J Cancer. **2018**; Mar 10.
16. Schiszler B., Karamánné Pakai A., Szabó Z., Raposa L.B., Pónusz R., Radnai B., Endrei D. Examination of work-related stress and coping strategies among ambulance- and air-ambulance workers. Orv Hetil. **2016**; Nov;157(45):1802-1808.
17. Pónusz R., Kovács D., Raposa L.B., Hock M., Decsi T., Kránicz J., Endrei D. Motivations for foreign employment and carrier change among Hungarian physiotherapists. Orv Hetil. **2016**; Feb; 28;157(9):342-9.

18. Endrei D., Molics B., Agoston I. Multicriteria decision analysis in the reimbursement of new medical technologies: real-world experiences from Hungary. *Value Health*. **2014**; Jun;17(4):487-9.
19. Agoston I., Sándor J., Kárpáti K., Péntek M. Economic considerations of HPV vaccination. *Prev Med*. **2010**; 50 (1-2): 93.
20. Pakai A., Millei K., Boncz I., Mate O., Horvathne Kives Z., Szabó-Gabara K., Karacsony I., Vajda R. Examination of knowledge about HPV infection among mothers and daughters. *Value Health*. **2015**; 18 (7): A748.
21. Pakai A., Brantmüller É., Vajda R., Karacsony I., Balázs P. Reasons for non-appearance on organized cervical screening in Hungary. *Practice and Theory in Systems of Education*. **2017**; 11 (2):142-154.
22. Paksi B., Demetrovics Zs. *Drogprevenció és egészségfejlesztés az iskolában*. Budapest - L'Harmattan**2011**; 19, 21-22.
23. Miech R. A., Johnston L. D., O'Malley P. M., Bachman J. G., Schulenberg J. E. Monitoring the Future national survey results on drug use, 1975–2015: Volume I, Secondary school students. Ann Arbor - Institute for Social Research, The University of Michigan **2016**; 89-155.
24. Azzopardi P. S., Sawyer S. M., Carlin J. B. et al. Health and wellbeing of Indigenous adolescents in Australia: a systematic synthesis of population data. *The Lancet*. **2018**; 391 (10122): 766-782.
25. Cheung Y. W., Cheung N. W. *Socio-demographic and Psychosocial Correlates of Drug Use. Psychoactive Drug Abuse in Hong Kong. Life Satisfaction and Drug Use*. Singapore - Springer **2018**; 33-55.
26. Magidson J. F., Dietrich J., Otjombe K. N. et al. Psychosocial correlates of alcohol and other substance use among low-income adolescents in peri-urban Johannesburg, South Africa: A focus on gender differences. *Journal of Health Psychology*. **2017**; 22 (11): 1415-1425.
27. Faggiano F., Vigna-Taglianti F., Burkhart G. The effectiveness of a school-based substance abuse prevention program: 18-month follow-up of the EU Dapcluster randomized controlled trial. *Drug Alcohol Dependence*. **2010**; 108 (1-2): 56-64.
28. Gabrhelik R., Duncan A., Miovsky M. "Unplugged": a school-based randomized control trial to prevent and reduce adolescent substance use in the Czech Republic. *Drug Alcohol Dependence*. **2012**; 124 (1-2): 79-87.
29. Hawkins J. D., Oesterle S., Brown E. C. et al. Sustained decreases in exposure and youth problem behaviors after installation of the Communities That Care prevention system in a randomized trial. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*. **2012**; 166 (2): 141–148.
30. Kellam S. G., Mackenzie A. C. L., Brown H. C. et al. The Good Behavior Game and the Future of Prevention and Treatment. *Addict Sci Clin Pract*. **2011**; 6 (1): 73–84.

31. Koutakis N., Stattin H., Kerr M. Reducing youth alcohol drinking through a parent-targeted intervention: the Örebro Prevention Program. *Addiction*. **2008**; 103 (10): 1629-1637.
32. Teesson M., Newton N. C., Slade T. et al. Combined universal and selective prevention for adolescent alcohol use: a cluster randomized controlled trial. *Psychological Medicine*. **2017**; 47: 1761-1770.
33. Rácz J. Iskolai drogprevenációs programok eredményessége. Hozzáférhető: http://www.ncsszi.hu/download.php?file_id=1241 [Letöltve: Pécs, 2018. október 10.]
34. 180/2013. (X. 16.) OGY határozat a Nemzeti Drogellenes Stratégiáról 2013-2020. Tiszta tudat, józanság, küzdelem a kábítószer-bűnözés ellen.
35. Faggiano F., Minozzi S., Versino E., Buscemi D. Universal school-based prevention for illicit drug use. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. **2014**; 12.
36. Tobler N. S., Roona M. R., Ochshorn P. School-Based Adolescent Drug Prevention Programs: 1998 Meta-Analysis. *The Journal of Primary Prevention*. **2000**; 20 (4): 275-336.
37. Roona M. R., Streke A., Marshall D. Substances, adolescence (meta-analysis). In: Gullotta T.P., Bloom M. eds. *Encyclopedia of Primary Prevention and Health Promotion*. New York - Kluwer Academic/Plenum Publishers. **2003**; 1073-1078.
38. Porath-Waller A., Beasley E., Beimes D. J. A meta-analytic review of school based prevention for cannabis use. *Health Education Behaviour*. **2010**; 37 (5): 709-723.
39. Foxcroft D.R., Tsertsvadze A. Universal multi-component prevention programs for alcohol misuse in young people. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. **2011**; 9.
40. Thomas R. E., Baker P. R. A., Lorenzetti D. Family-based programmes for preventing smoking by children and adolescents. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. **2015**; 2.
41. Faggiano F., Vigna-Taglianti F., Versino E. School-based prevention for illicit drugs' use. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. **2005**; 2.
42. Foxcroft D., Tsertsvadze A. Universal school-based prevention programs for alcohol misuse in young people. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. **2011**; 5.
43. Lammers J., Goossens F., Lokman S. et al. Evaluating a selective prevention programme for binge drinking among young adolescents: study protocol of a randomized controlled trial. *BMC Public Health*. **2011**; 11 (126).
44. McGrath Y., Sumnall H., McVeigh J., Bellis M. Drug use prevention among young people: a review of reviews. National Institute for Health and Clinical Excellence. **2006**.
45. Jones L., Sumnall H., Witty K., Wareing M. et al. A review of community-based interventions to reduce substance misuse among vulnerable and disadvantaged young people. National Collaborating Centre for Drug Prevention, Centre for Public Health, Liverpool John Moores University. **2006**.
46. Foxcroft D., Tsertsvadze A. Universal multi-component prevention programs for alcohol misuse in young people. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. **2011**; 9.
47. Sowden A. J., Stead L. F. Community interventions for preventing smoking in young people. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. **2003**; 1.

48. Springer J. F., Sale E., Hermann J., Sambrano S. et al. Characteristics of Effective Substance Abuse Prevention Programs for High-Risk Youth. *The Journal of Primary Prevention*. **2004**; 25 (2): 171-219.
49. Thomas R. E., Lorenzetti D., Spragins W. Mentoring adolescents to prevent drug and alcohol use. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. **2011**; 11.
50. Carson K. V., Ameer F., Sayehmiri K., Hnin K. et al. Mass media interventions for preventing smoking in young people. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. **2017**; 6.
51. Carney T., Myers B. J., Louw J., Okwundu C. I. Brief school-based interventions and behavioural outcomes for substance-using adolescents. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. **2016**; 1.
52. Velleman R. Alcohol prevention programmes: A review of the literature for the Joseph Rowntree Foundation (part two) in Children, young people and alcohol: how they learn and how to prevent excessive use. York: Robert Rowntree Foundation. **2009**.
53. Sebestyén E., Ferenczi Z. Iskolai drogprevenció és egészségfejlesztés. In: Ferenczi Z. szerk. *Drogprevenció, pedagógus, iskola*. Budapest - ELTE Eötvös **2003**; 151- 178.
54. Council Of The European Union. *EU Drugs Strategy (2013-2020)*. Brussels.
55. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. *European Drug Report 2012: The state of the drugs problem in Europe*. Luxembourg - Publications Office of the European Union **2012**; 28.
56. Derzon J. H. Using correlational evidence to select youth for prevention programming. *Journal of Primary Prevention*. **2007**; 28: 421–47.
57. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. *European Drug Report 2015: Trends and Developments*. Luxembourg - Publications Office of the European Union **2015**; 63-64.
58. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. *European Drug Report 2016: Trends and Developments*. Luxembourg - Publications Office of the European Union **2016**; 54.
59. Newton N., Conrod P., Slade T., Carragher N. et al. The long-term effectiveness of a selective, personality-targeted prevention program in reducing alcohol use and related harms: a cluster randomized controlled trial. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. **2016**; 57: 1056-1065.
60. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. *European Drug Report 2013: Trends and Developments*. Luxembourg - Publications Office of the European Union **2013**; 48.
61. Paksi B., Demetrovics Zs., Nyírády A. A magyarországi iskolai prevenció programok jellemzői. *Addiktológia*. **2006**; V. (1-2): 5-36.
62. Paksi B. A közoktatási intézmények prevenció kompetenciáinak és tevékenységének változásai az utóbbi 5 évben. *Addiktológia*. **2010**; 3: 185- 215.
63. Paksi B., Arnold P. Az ország három régiójában drog területen jelen lévő civil szervezetek jellemzői, az általuk végzett tevékenység tartalmi vonatkozásai és a projekttel szembeni igények. **2010**. Hozzáférhető: <http://www.madaszsz.hu/beszam.php> [Letöltve: Pécs, 2018. november12.]

64. Paksi B., Felvinczi K., Schmidt A. Az iskolák prevenció aktivitása. In. Paksi B., Demetrovics Zs. szerk. Drogprevenció és egészségfejlesztés az iskolában. Budapest – L'Harmattan **2011**; 95-170.
65. Paksi B., Magi A. Drogprevenció helyzet(Jelentés) - kvalitatív kutatás a területen dolgozó szakmai szolgáltatók körében. Socio.hu - Társadalomtudományi Szemle. **2013**; 3 (2): 1-30.
66. Paksi B., Magi A., Demetrovics Zs. Szenvedélymagatartásokra irányuló prevenció beavatkozások országos katasztere. Budapest – Kézirat **2016b**
67. 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról
68. 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
69. Paksi B., Demetrovics Zs. A drogprevenció gyakorlat megismerése. Budapesti iskolai drogprevenció programok felmérése és értékelése. Budapest – L'Harmattan **2003**.
70. Paksi B., Nádás E., Felvinczi K., Demetrovics Zs. Néhány hazai iskolai drogprevenció program értékelése. In. Paksi B., Demetrovics Zs. szerk. Drogprevenció és egészségfejlesztés az iskolában. Budapest – L'Harmattan **2011**; 215-277.
71. Paksi B., Bozsonyi K., Demetrovics Zs. Az ICSSZEM–OM pályázati rendszer keretében megvalósult iskolai egészségfejlesztési és drogmegelőzési tevékenység értékelése. In. Paksi B., Demetrovics Zs. szerk. Drogprevenció és egészségfejlesztés az iskolában. Budapest –L'Harmattan **2011**; 278-308.
72. Danku N., Hegedűs A., Boncz I. Attitűdváltozások 18-19 éves fiúk körében a "FÜGE" drogprevenció program hatására. Egészség-Akadémia. **2013**; 4 (4): 214-223.
73. Danku N., Csákvári T., Vajda R., Boncz I. Attitude change among 18-19 years old boys after school–drug prevention program. Value in Health. **2014**; 17 (7): A513.
74. Danku N., Horváthné Kívés Zs., Vajda R., Elmer D., Endrei D., Csákvári T., Boncz I. Evaluation Of The Effectiveness Of School-Based Drug Prevention Program Among Seventh Grade Students. Value in Health. **2016**; 19 (3): A183.
75. Danku N., Endrei D., Molics B., Boncz I. Evaluation of Baranya county drug ambulance's and Baranya county police's school based drug prevention activity. Value in Health. **2017**; 20 (9): A715.